

Список використаних джерел:

1. Fetz B. Der Stoff, aus dem das (Nach-) Leben ist / Bernhard Fetz // Die Biographie – Zur Grundlegung ihrer Theorie / Herausgegeben von Bernhard Fetz unter Mitarbeit von Hannes Schweiger. – Berlin–New York : Walter de Gruyter, 2009. – S. 103-154.

2. Бройн Г. де. Жизнь Жан Поля Фридриха Рихтера / Гюнтер де Бройн // Годы в Вольфенбюттеле: [о Г.Э. Лессинге] / Герхард В. Менцель; Жизнь Жан Поля Фридриха Рихтера / Гюнтер де Бройн / Перевод с нем. – М. : Книга, 1986. – С. 129-344.

Вечірка А.В.

аспірант,

Інститут літератури імені Т.Г. Шевченка

Національної академії наук України

**БОРИС ВІАН У КОНТЕКСТІ АНГАЖОВАНОЇ
ФРАНЦУЗЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ 40-Х РОКІВ**

Намагаючись визначити місце Бориса Віана в літературному процесі 40-х років, дослідник стикається з двома проблемами: унікальність творчого методу французького письменника, який важко однозначно класифікувати та його відносна відстороненість від соціально-політичного життя Франції, відсутність у його творах громадянського чи національного пафосу. Оскільки жоден письменник не може бути ізольованим від суспільства та літературного життя, ми вважаємо важливим визначити відношення Бориса Віана до політичного життя Франції, що допоможе нам краще зрозуміти його роль в літературі середини ХХ ст.

У 1948 році в журналі «Les temps modernes» було опубліковано есе Жана-Поля Сартра «Що таке література?», яке не лише відображало настрої, характерні для французької літератури того часу, але й намагалося вирішити питання подальшого її розвитку. Письменник шукає відповідь на три питання: «Що значить писати?», «Навіщо писати?» та «Для кого писати?». Фактично тоді й зародилося поняття «ангажована література», хоча, певна річ, це явище існувало задовго до роботи Сартра: пригадаємо хоча б, антирелігійні п'єси Мольєра, значну частину спадщини Вольтера, пізні романи Віктора Гюго та саму ідею особливої ролі творця, яка з'явилася задовго до ХХ сторіччя. Проте саме після публікації есе французького філософа дане поняття набуло особливої ваги та, на нашу думку, стало домінантою літературного процесу 40-х років. Письменники не лише висловлювали свої переконання у творах, але й відстоювали їх у пресі та об'єднувалися з творцями-однотумцями, щоб надати своїм деклараціям ваги.

У 40-50-х роках «ангажованість» перш за все проявлялася через підняття таких тем як національний шовінізм, національно-визвольна боротьба («Надія» Андре Мальро), протистояння натовпу та особистості в умовах фашистського режиму («Носоріг» Йонеско), антивоєнною тематикою (твори

Роберта Десноса, Поля Елюара, Луї Арагона), критикою тоталітарних режимів («1984» Оруела).

Борис Віан виріс у заможній родині, центром інтересів якої було мистецтво; усе своє життя він був далекий від суспільних проблем, він ніколи не робив політичних чи соціально значимих декларацій у своїх творах; навпаки, його найвідоміший роман «Шумовиння днів», який було опубліковано одразу після війни (1946), можна вважати протилежністю ангажованому твору. Віан розповів зворушливу історію, абсолютно не торкаючись тем, які хвилювали тогочасне суспільство. Серед значних літературних творів тієї доби нам не вдалося знайти інших прикладів, які б настільки мало відповідали духу епохи. До того ж висновку ми дійдемо, ознайомившись з його останніми романами: «Осінь в Пекіні», «Червона трава», «Серцедер». Можна виділити лише оповідання «Мурахи» за його антивоєнні настрої.

Проте у доробку Бориса Віана є один твір, який викликав більш сильну суспільну реакцію, ніж оповідання та вірші багатьох з його колег, і став одним з хрестоматійних прикладів, коли мова йде про «ангажовану» літературу – це пісня «Дезертир». Вона була написана як відкритий лист президенту Франції, протест проти індокитайської війни (яка велася з лютого 1952 року), вона шокувала багатьох французьких політиків і була врешті-решт заборонена в 1955 році. Коли все ж таки її пропустили в ефір, слова:

«Prévenez vos gendarmes,

Que j'emporte des armes

Et que je sais tirer»

були замінені на:

«Prévenez vos gendarmes

Que je n'aurai pas d'armes

Et qu'ils pourront tirer»

навіть сьогодні ця пісня знаменита в цензурованому варіанті.

З одного боку пісню «Дезертир» можна вважати класичним прикладом ангажованого твору, але є один важливий нюанс: вона не стільки звертається до аудиторії, не стільки є заклик до дії чи роздумів, скільки виражає прагнення автора до абсолютної творчої свободи, до можливості бути поза політикою, яка його не цікавить. В цілому ставлення Бориса Віана до суспільства завжди було скептичним, на що вказує його знаменита фраза: «Мене не цікавить щастя всіх людей, мене цікавить щастя кожного». Даний аспект особистості французького письменника слід приймати до уваги, оскільки він є одним з головних, що виділяють його з-поміж інших представників літературного процесу 40-х років ХХ сторіччя.

Список використаних джерел:

1. Arnaud N. Les Vies parallèles de Boris Vian / N.Arnaud. : Le Livre de poche. – Paris, 1998. – 510 с.
2. Benoît D. Littérature et engagement / D. Benoît.: Éditions du Seuil. – Paris, 2000. – 335 с.